

*Матеріали і дослідження
з археології Прикарпаття і Волині.
2012. Вип. 16. С. 264–282.*

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

**Наталія БІЛАС, Олександр СІЛАСЬ,
Юрій ПЛІХАНОВ, Віталій КОНОПЛЯ**

ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОШАРОВОЇ ПАМ'ЯТКИ ПІДБЕРІЗЦІ-“ЛАЗКИ”

У зв'язку з очікуваною розбудовою рибогосподарського ставу в урочищі “Лазки” на захід від с. Підберізці Пустомитівського району Львівської області наприкінці 2011 р. експедиція Історико-краєзнавчого музею м. Винники (керівник – Н. Білас) провела тут невеликі за площею розкопки.

На цьому ж місці у 1991 р. експедицією Львівського державного університету ім. Івана Франка під керівництвом М. Пелешишина була виявлена і досліджена багатошарова пам'ятка на площі 400 м² [Бандрівський, 1991; Пелешишин, 1991]. Влітку 2008 р. тут були продовжені роботи експедицією згаданого вище музею у вигляді трьох траншей розмірами 10×2 м [Білас, Конопля, Тимець, 2008].

На розкопаній минулого року частині поселення виявлено: житлово-господарський об'єкт доби неоліту і здобуто рухомий матеріал, який пов'язаний з культурами лінійно-стрічкової кераміки, маліцької, лійчастого посуду, трипільської (етап С/II), городоцько-здовбицької, тщицецької, ранньоскіфського часу (черепинсько-лагодівська група) і давньоруського періоду XI–XIII ст.

Пам'ятка розміщена на пологому південному схилі лівого, колись корінного берега р. Маруньки (лівостороння притока р. Білки), що прилягає до лісу “Діброва” і плавно переходить у широку, меліоровану наприкінці XX ст., заплаву.

У геоморфологічному відношенні ця місцевість входить до складу Винниківської гряди Грядового Побужжя, підобласті внутрішньої рівнини верхнього Бугу і Стиру. Основою рельєфу останньої є верхньокрейдяні, покриті зандрово-алювіальними осадами, відклади (мергелі) [Природа Львівської області, 1972, с. 27].

В польовому сезоні 2011 р. на території земельної ділянки, яка відводиться для обслуговування ставу, і в межах відомої багатошарової пам'ятки археології було закладено два розкопи розмірами 2×4 (розкоп 1) та 2×6 м (розкоп 2), орієнтовані по лінії схід-захід. В процесі розкопок до південно-західної частини розкопу 1 було зроблено прирізку розміром 1,0×1,5 м.

Загалом, у результаті польових робіт розкрито площу приблизно 21,5 м² і виявлено рештки заглибленого археологічного об'єкта.

Розкоп 1 розташований в західній частині пам'ятки, на віддалі 20 м в напрямку на захід від насипу дамби та 18 м на південь від під'їзної автодороги. Товщина гумусного шару в місці досліджень коливається від 0,90 до 1,00 м. Перепад висот довшої сторони розкопу складає лише 0,10 м, що обумовлено розташуванням його у верхній, рівнинній частині збереженого останця.

Стратиграфічний розріз південної стінки розкопу дав такі результати: 0,0–0,10 м – дерновий шар; 0,08–0,30/0,36 м – шар перевідкладеного ґрунту (суглинок світло-коричневого кольору з домішками інших відкладів), в якому знаходилося будівельне та інше сміття, а також поодинокі фрагменти різночасової кераміки; 0,30–0,56/0,90 м – нерівномірний шар темно-коричневого гумусованого суглинку, потужність якого збільшується в західній частині розкопу (квадрат А-1). Цей горизонт густо насичений рухомими знахідками – фрагментами ліпної та кружальної кераміки і крем'яними виробами, особливо в квадраті А-1. Передматериковий шар перевідкладених ґрунтів залягав на рівні 0,56–0,80/0,92 м (коричневий, змішаний з вапняком, суглинок). Материковий шар білої вапнистої глини зафіксовано на позначці 0,80–0,90/1,08 м. У південно-західній частині розкопу на рівні передматерикового шару і материка, на глибині від 0,75 до 1,08 м, простежено контури об'єкта лінзоподібної форми, який заглиблювався в

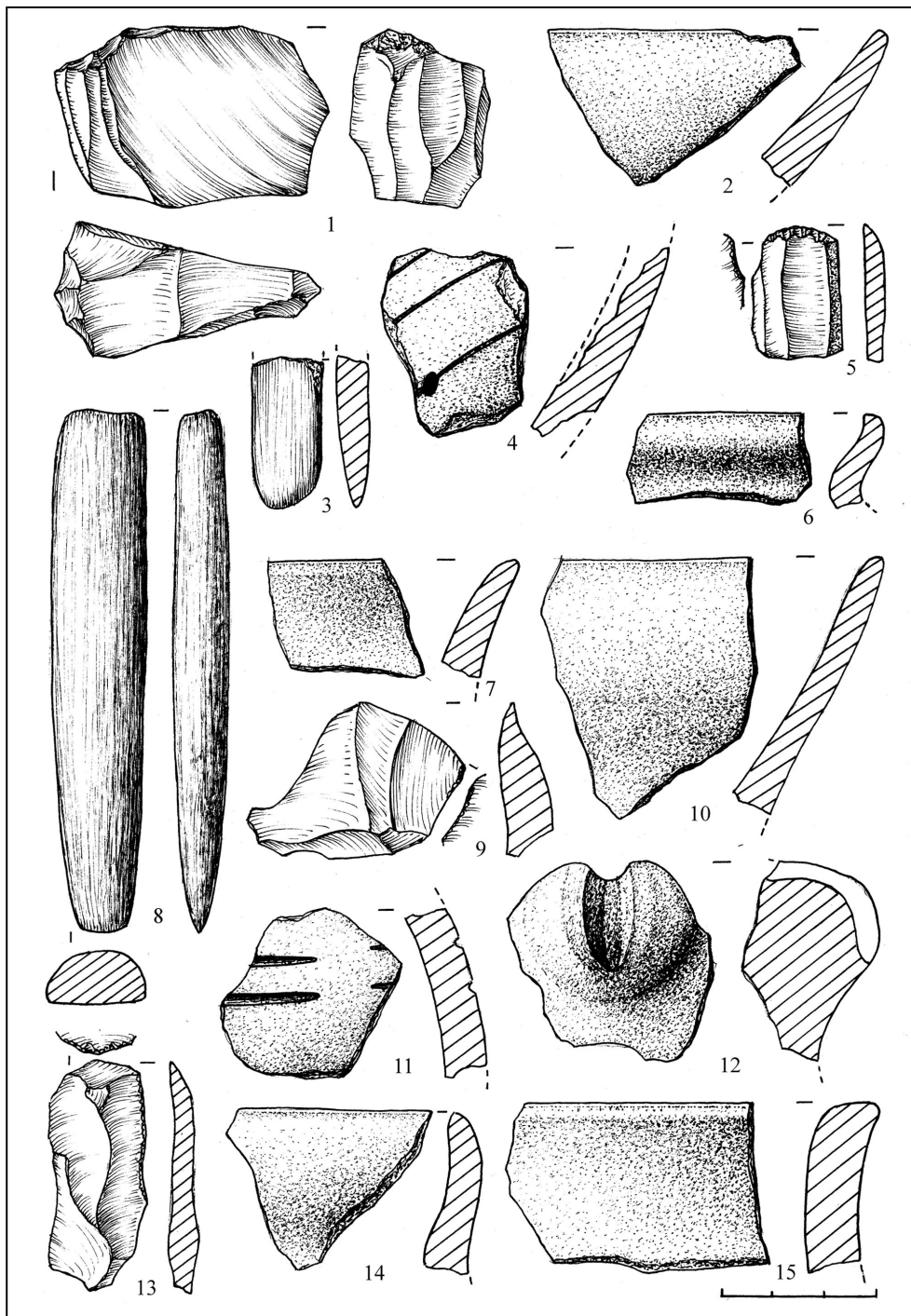

Рис. 1. Підберізці – “Лазки”. 2, 4, 6, 7, 10–12, 14, 15 – кераміка; 3, 8 – вироби з каменю; 1, 5, 9, 13 – вироби з кременю.

Fig. 1. Pidberiztsi – “Lazky”. 2, 4, 6, 7, 10–12, 14, 15 – ceramics; 3, 8 – stone artifacts; 1, 5, 9, 13 – flint artifacts.

материкову основу до 0,20 м. Зафіксована у перерізі стінки максимальна ширина об'єкта становить 1,7 м.

З південної сторони розкопу 1 зроблено прирізку розміром 1,0×1,5 м (квадрат В-1), що дозволило розкрити всю площу виявленого археологічного об'єкта на рівні материка в його південно-західній частині (квадрат А-1) та в прирізці (квадрат В-1). Тут простежено контури ями складної конфігурації, заглибленої в материковий шар.

Близька за формою до овалу заглиблена споруда видовжена по лінії північний схід – південний захід, з розміром 1,8×1,3 м і глибиною до 0,2 м від рівня материка. Профіль її фіксувався також в перерізі стінки розкопу на горизонті від 0,75 до 1,08 м. Біля західного та східного країв об'єкта виявлено п'ять невеликих заглиблень овальної або округлої форм діаметром від 0,15 до 0,25 м, які можливо є рештками стовпової конструкції. В нижній частині яма заповнена дрібними шматками перепаленої глини, деревним вугіллям та тонкими

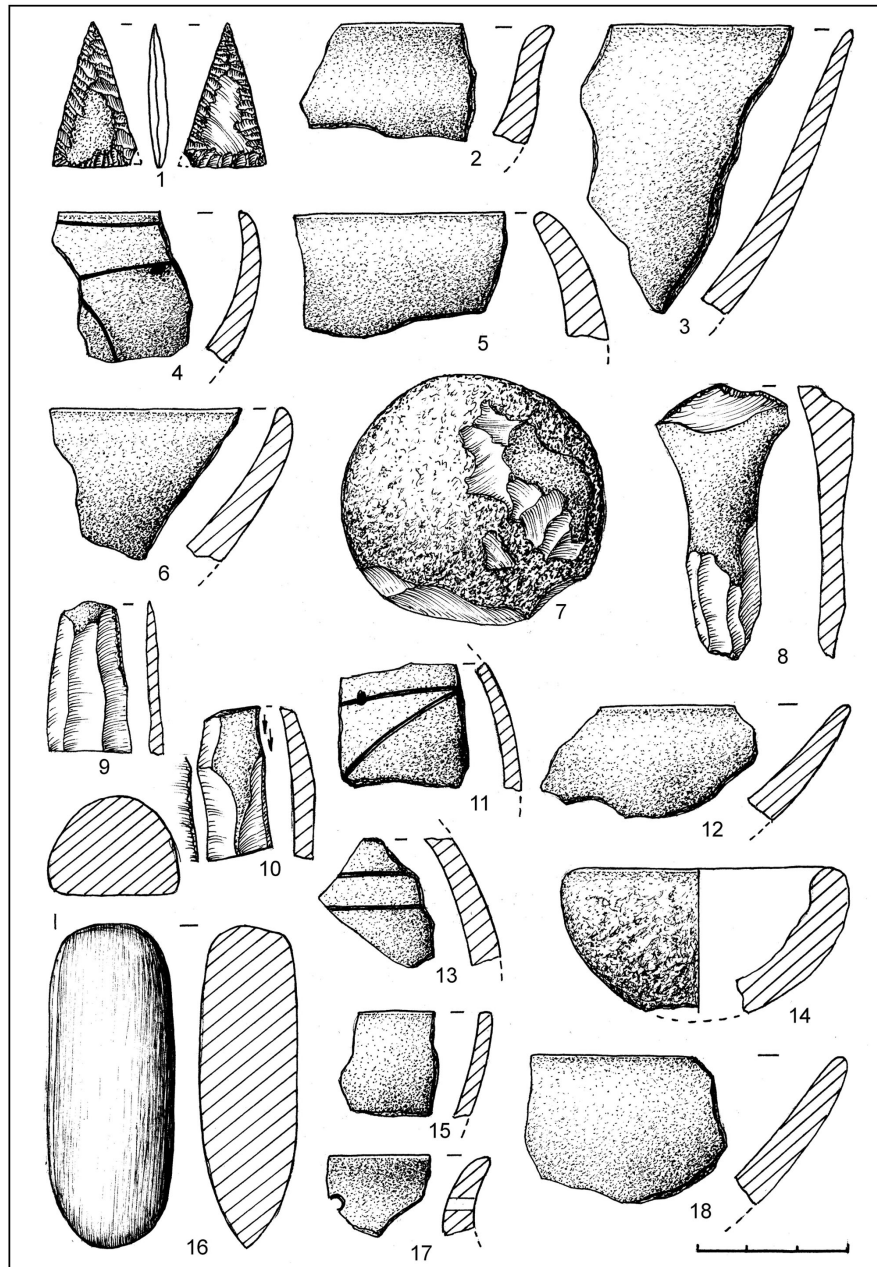

Рис. 2. Підберізці – “Лазки”. 2–6, 11–15, 17, 18 – кераміка; 16 – вироби з каменю; 1, 7–10 – вироби з кременю.

Fig. 2. Pidberiztsi – “Lazky”. 2–6, 11–15, 17, 18 – ceramics; 16 – stone artifacts; 1, 7–10 – flint artifacts.

прошарками насиченої попелом землі. У заповненні споруди була значна кількість фрагментарної кераміки, в тому числі розвали трьох посудин і поодинокі крем'яні вироби.

Попередньо цей об'єкт можна інтерпретувати як господарський, з невизначеним призначенням.

Розкоп 2 закладено в південній частині пам'ятки, на віддалі 8 м на південь від насипу дамби і вздовж північного краю великого меліоративного каналу. Товщина гумусованого шару в місці досліджень коливається від 0,93 до 1,15 м. Перепад висот довшої сторони розкопу складає лише 0,15 м, що обумовлено рівнинним рельєфом місцевості.

Стратиграфічний розріз південної стінки розкопу дав такі результати: 0,0–0,10 м – дерновий шар; 0,06–0,30/0,48 м – насипний шар світло-коричневого суглинку, змішаного з білою глиною (шар утворився в результаті викиду із сусіднього меліоративного каналу); 0,30–0,52/0,68 м – похований шар коричневого суглинку, в якому по всій площі розкопу виявлено фрагменти ліпного і кружального посуду та крем'яні вироби; 0,52–0,83/0,90 м – шар темно-коричневого гумусованого суглинку, також насичений артефактами; 0,83–0,88/1,05 м – передматериковий шар змішаного з вапняком коричневого суглинку; на горизонті 0,88–0,93/1,15 м зафіксовано материковий шар білої вапнистої глини.

На рівні дернового шару та до глибини 0,40 м виявлено різноманітні знахідки, що демонструють факт руйнування культурного шару земляними роботами: оранкою, меліорацією та будівництвом ставу. Матеріали всіх зазначених хронологічних періодів перемішані на одному рівні з будівельним та іншим сміттям XX ст. Археологічних об'єктів в розкопі 2 не виявлено.

Перед початком розкопок на території, відведених для товарного сільськогосподарського виробництва (риборозведення), були проведені поверхневі збори артефактів.

Найдавнішими виявились знахідки культури *лінійно-стрічкової кераміки*, представленої уламками ліпного посуду і окремими виробами з чорного туронського кременю місцевого походження [Конопля, 1998, с. 152–153] та із сланцю з Рахівського масиву Карпат [Справочник по петрографии Украины, 1975, с. 351]. Опис їх наступний.

Уламок верхньої частини опуклобокої кухонної миски товщиною 1,1 см з прямим краєм вінець і діаметром 16 см. Зовнішня поверхня – темно-сіра із сіро-жовтими плямами, внутрішня – сіро-жовта (обидві зглажені), а чорна глиняна маса наповнена подрібненим шамотом зі слідами чисельних мікропустот від вигорілих в процесі обпалу рослинних домішок (рис. 6, 5).

Чотири фрагменти стінок посудин. Один з них належить опуклобокій (напівсферичній) столовій мисці товщиною 0,3 см і діаметром тулуба 10 см (рис. 2, 11). Її зовнішня поверхня чорна, помірно лискуча, внутрішня, як і злам, – сіро-жовта, які були обличковані темно-сірим ангобом (уцілів частково). Знахідка декорована вузькими канелюрами: прямою у поєднанні з відбитком овального штампа і дугоподібною, що кінцем стикається з нею.

Два інші фрагменти лишилися від покритих чорним ангобом столових мисок товщиною 0,5 та 0,6 см, а третій – від кухонної, товщиною 0,9 см, забарвленої в аналогічний колір, глиняна маса якої містить подрібнений шамот і органіку.

З цим хронологічним періодом пам'ятки пов'язані артефакти з кременю та каменю.

Кутовий різець на середній частині поздовжньо-первинної пластини – 29×14×4 мм, одна з крайок його оброблена зі спинки суцільною мікрозубчастою, а з черевця – дрібнофасетковою лускоподібною ретушшю (рис. 2, 10).

Кінцевий скребок на асиметричній поздовжньо-первинній пластині – 54×21×8 мм (рис. 2, 8). На кінчику сколу лишився негатив від поперечної підправки. Напівкруте лезо цього предмета оброблене дрібнофасетковою лускоподібною ретушшю.

Поздовжня пластина з ретушованими поперечним кінцем (ретуш мікрофасеткова лускоподібна, з черевця) і бічним краєм (ретуш мікрозубчаста, часткова, зі спинки) – 45×19×6 мм (рис. 1, 13).

Прямокутне в плані сланцеве долото коричневого кольору з дещо звуженою лезовою частиною та із суцільно зашліфованими площиною обушка і гранями, що має напівовальний поперечний перетин – 10×18×11 мм (рис. 1, 8). Поверхня виробу покрита світло-сіро-жовтою патиною.

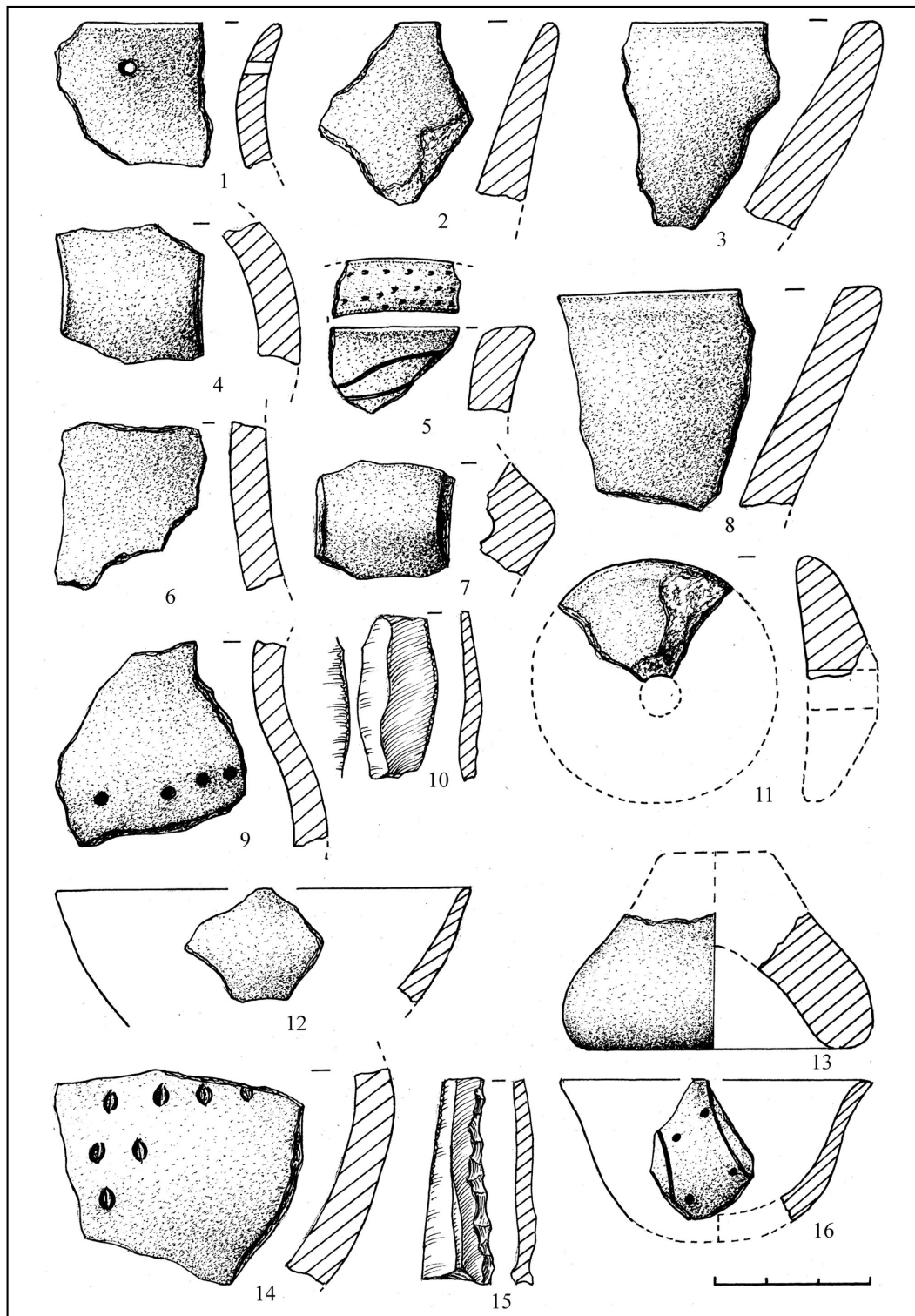

Рис. 3. Підберізьці – “Лазки”. 1–9, 11–14, 16 – кераміка; 10, 15 – вироби з кременю.

Fig. 3. Pidberiztsi – “Lazky”. 1–9, 11–14, 16 – ceramics; 10, 15 – flint artifacts.

Сокира з аналогічними, як і у попередньо описаній знахідки, формою і поперечним перетином, особливостями обробки та використаною сировиною – 65×26×20 мм (рис. 2, 16).

Маліцьку культуру пам'ятки репрезентують такі артефакти.

Уламок вінець горщика сіро-жовтого кольору (злам – чорний) товщиною 0,4 см з відігнутим назовні краєм і діаметром 26 см (рис. 4, 5).

Фрагменти стінок опуклобоких посудин – 12 екз., згладжена і шорстка на дотик поверхня яких забарвлена у сірий, сіро-жовтий та чорний кольори (в трьох знахідках на зовнішній

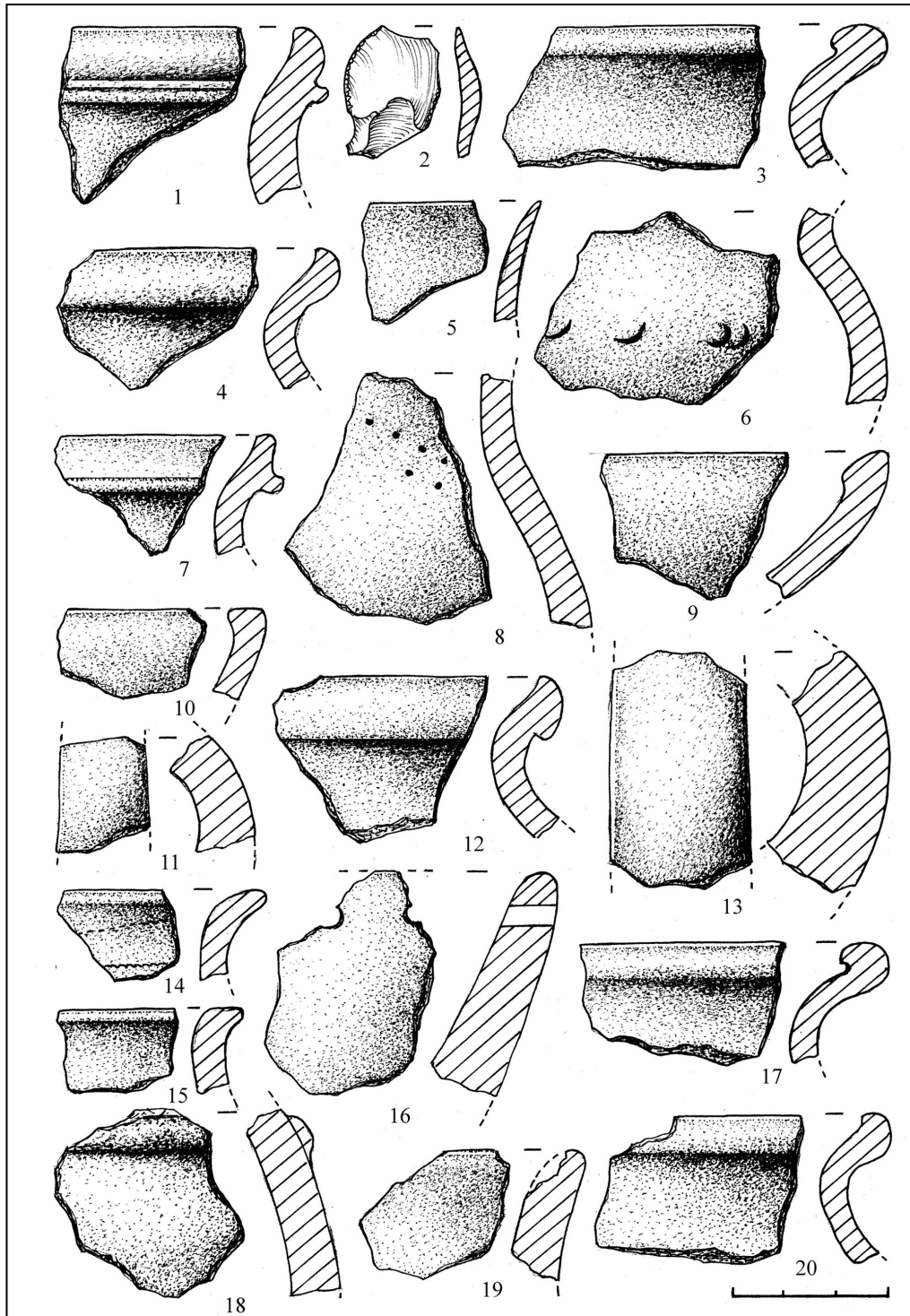

Рис. 4. Підберізіці – “Лазки”. 1, 3–20 – кераміка; 10, 15 – вироби з кременю.
Fig. 4. Pidberiztsi – “Lazky”. 1, 3–20 – ceramics; 10, 15 – flint artifacts.

поверхні простежені залишки світло-коричневого ангобу, ще у трьох – боковини орнаментовані). Один з них товщиною 0,9 см і діаметром близько 30 см декорований декількома рядами нігтьових зачіпів (рис. 3, 14), інший – товщиною 0,7 см і діаметром 16 см – рядком округлих вдавлень (рис. 3, 9), а третій – товщиною 0,9 см і діаметром 14 см – двома скошеними рядами аналогічного штампа (рис. 4, 8). Ця кераміка містить у глиняній масі мікрочасточки подрібненого шамоту та інтенсивну домішку піску.

З пізнім періодом *трипільської культури* (етап С/П) пов'язаний уламок вінець лійчастоподібної миски товщиною 0,7 см з профільованим краєм і діаметром 29 см (рис. 4, 9). У нього зовнішня поверхня темно-сіра, згладжена, а чорна глиняна маса включає мікрочасточки шамоту.

Знайдено два фрагменти стінок посудин сіро-жовтого кольору товщиною 1,0 та 1,3 см, що належать до *культури лійчастого посуду*. Їхні поверхні згладжені до легкого полиску, а чорна глиняна маса міцного обпалу містить подрібнений шамот.

Дві знахідки кераміки відносяться до *городоцько-здовбицької культури*. Це фрагмент стінки світло-коричневого кольору товщиною 0,7 см з домішкою піску і подрібненого каменю та уламок петельчастої ручки довжиною 46 мм, шириною 26–28 мм і товщиною 15–18 мм, поверхня якої сіра із світло-коричневою плямою, а глиняна маса наповнена подрібненими шамотом і жорствою: креміль та кварцит (рис. 4, 13).

З *черепинсько-лагодівською групою культури ранньоскіфського часу* пов'язані такі знахідки ліпної кераміки.

Уламок вінець горщика сіро-жовтого кольору (глиняна маса аналогічного забарвлення, добре очищена, марка на дотик і містить подрібнений шамот) товщиною 0,6 см, відхилений назовні край якого має діаметр 14 см, а під його зрізом є округлий отвір (рис. 3, 1).

Уламок верхньої частини лійчастоподібної посудини (миска або кубок) товщиною 1,4 см і діаметром заокруглених вінець 10 см. Під його краєм є округлі отвори (рис. 4, 16). Злам знахідки двошаровий (поєднання сіро-жовтих і сіро-коричневих смужок).

Дев'ять фрагментів стінок сіро-жовтого, сіро-коричневого і чорного кольорів із згладженими зовнішніми поверхнями. У двох екземплярів внутрішні поверхні лискучі. Один з бочків товщиною 0,9 см і діаметром 26 мм прикрашений на плічках невисоким наліпним пружком (рис. 4, 18).

Ця кераміка (товщина від 0,8 до 1,3 см) має подрібнений шамот дрібної і середньої грануляції, а також пісок.

Речовий комплекс *зубрицької культури* представлений фрагментарним посудом. Нижче наводимо його опис.

Уламок вінець опуклобокої миски чорного кольору товщиною 0,5 см, розширений і прямий край якого (близько 0,7 см) має діаметр 28 см. Поверхня знахідки згладжена, до певної міри шерехата, а її глиняна маса включає мікрочасточки сіро-жовтого шамоту (рис. 4, 10).

Уламок вінець лійчастоподібної миски чорного кольору товщиною 1,0 см і діаметром біля 30 см (рис. 3, 2). У глиняній масі є інтенсивна домішка подрібненого шамоту, серед якого прослідковуються дрібні та середні за розмірами фракції сіро-жовтого кольору (рис. 3, 2).

Уламок петельчастої ручки з овальним поперечним перетином товщиною 1,1 см і шириною 1,9 см (рис. 4, 11). Поверхня його сіро-жовта, згладжена. Глиняна маса – сірого кольору, з домішкою подрібненого шамоту та наявністю мікропустот від вигорілих під час обпалу посічених рослин.

Уламок донця посудини товщиною 0,9 см і діаметром 6 см, зовнішня поверхня якого була обличкована чорним лискучим ангобом. У зламі знахідки відмічено два шари: верхній – чорного, а нижній – сіро-жовтого кольорів. До глиняної маси додані подрібнений шамот і жорства.

Дев'ять фрагментів стінок посудин сіро-жовтого, сіро-коричневого і чорного кольорів товщиною 0,7–1,1 см, що містять в глиняній масі згадані вище інгредієнти. В одного екземпляра, крім вище зазначених, засвідчені мікропустоти від вигорілих рослинних домішок.

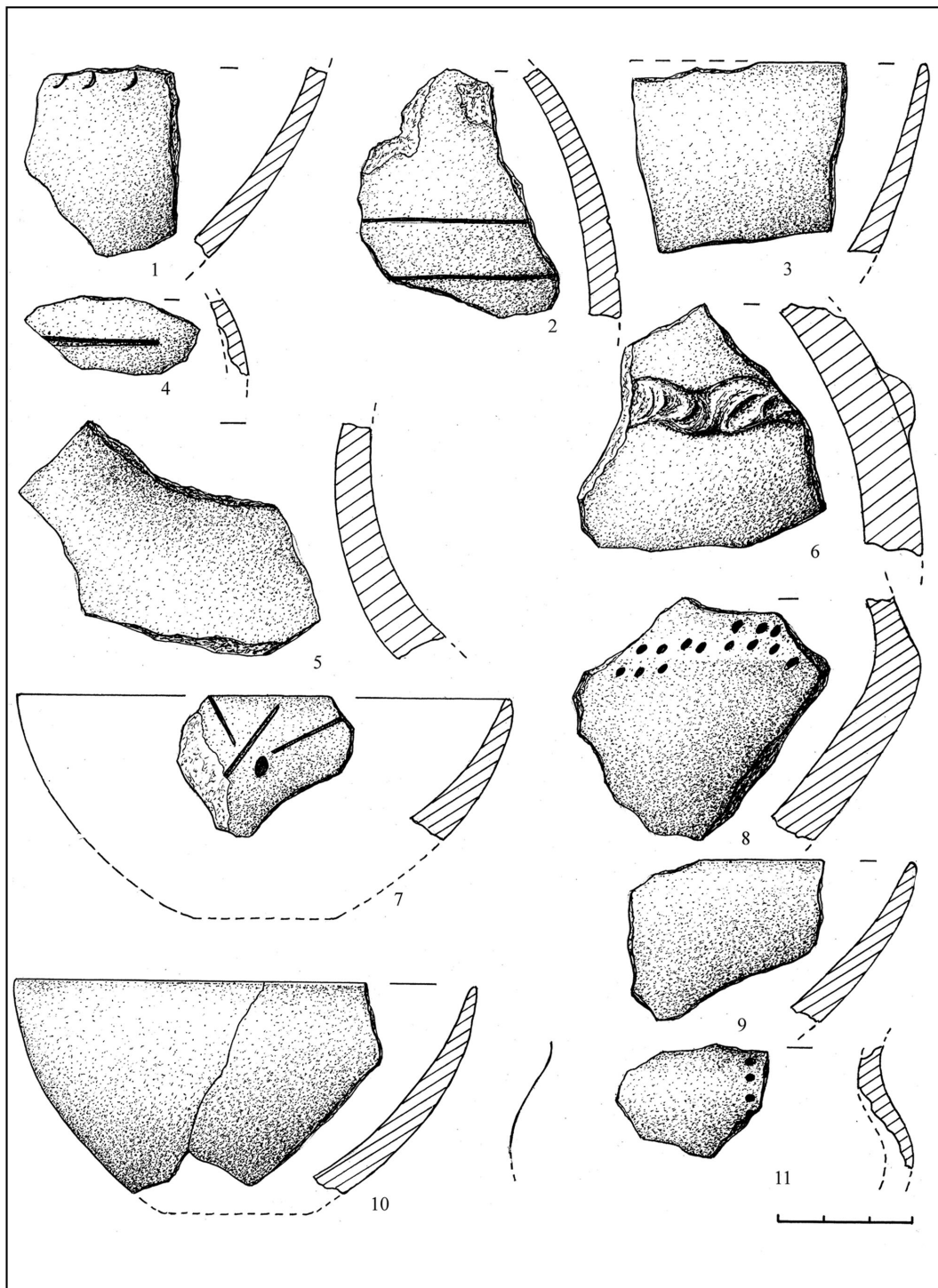

Рис. 5. Підберізіці – “Лазки”. Кераміка.

Fig. 5. Pidberiztsi – “Lazky”. Ceramics.

Знайдено також уламок плоского пряслиця з незначно опуклою верхньою і незначно увігнутою нижньою площинами діаметром близько 5 см та товщиною 1,1 см (ймовірно, могла становити до 1,5 см). Згладжені поверхні і маса знахідки (містить мікрочасточки шамоту і органіку) – сіро-жовті.

На дослідженій території трапилась кружальна кераміка давньоруського періоду XI–XIII ст., зокрема уламки вінець горщиків діаметрами і товщиною відповідно: 11 та 0,6 см

(рис. 4, 20), 16 та 0,9 см (рис. 4, 1), 18 та 0,5 см (рис. 4, 7); 20 та 0,7 см (рис. 4, 4), 24 та 0,5 см (рис. 4, 3), 25 та 0,5 см (рис. 4, 17), 26 та 0,6 см (рис. 4, 12); уламок денця діаметром 9 см і товщиною 0,8 см; 31 фрагмент стінок товщиною 0,5–0,8 см, один з яких орнаментовано рядком нігтьових вдавлень (рис. 4, 6), а три – горизонтальними канелюрами. Цей посуд забарвлений у сірий, сіро-жовтий, світло-коричневий і сіро-коричневий кольори.

Датування виявлених тут окремих крем'яних артефактів з огляду на багатошаровий характер пам'ятки є, до певної міри, проблематичним.

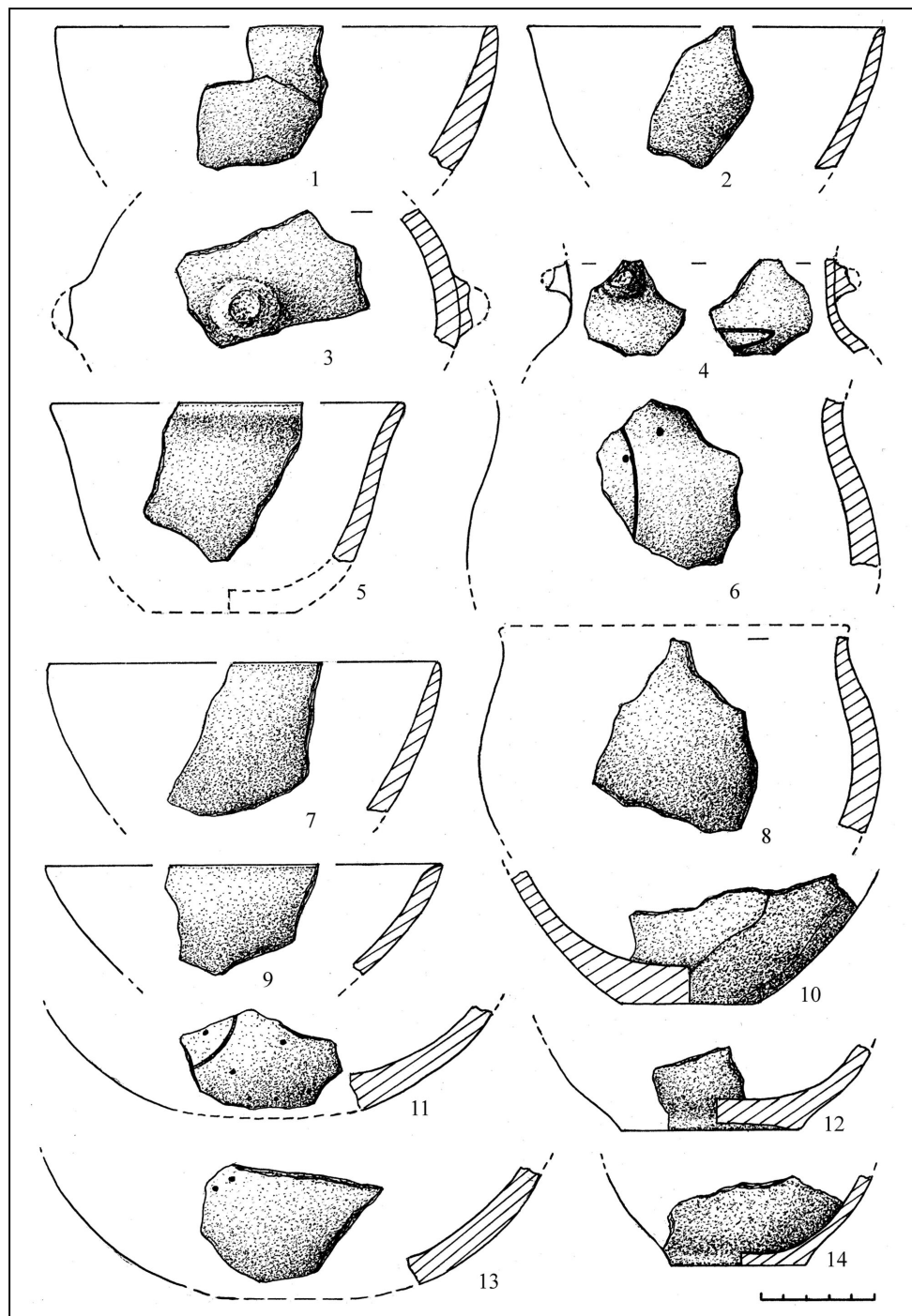

Рис. 7. Підберізіці – “Лазки”. Кераміка.
Fig. 7. Pidberiztsi – “Lazky”. Ceramics.

До періоду енеоліту віднесені трикутний наконечник стріли з рівною підставою на первинному відщепі – $30 \times 17 \times 3$ мм, краї якого з обох площин підправлені середньофасетковою скісно-струменистою ретушшю (рис. 2, 1), кулястий розтирач на уламку конкреції – 49×52 см з частково вцілілими в процесі роботи негативами від сколотих відщепів і залишками жовтої кірки (рис. 2, 7).

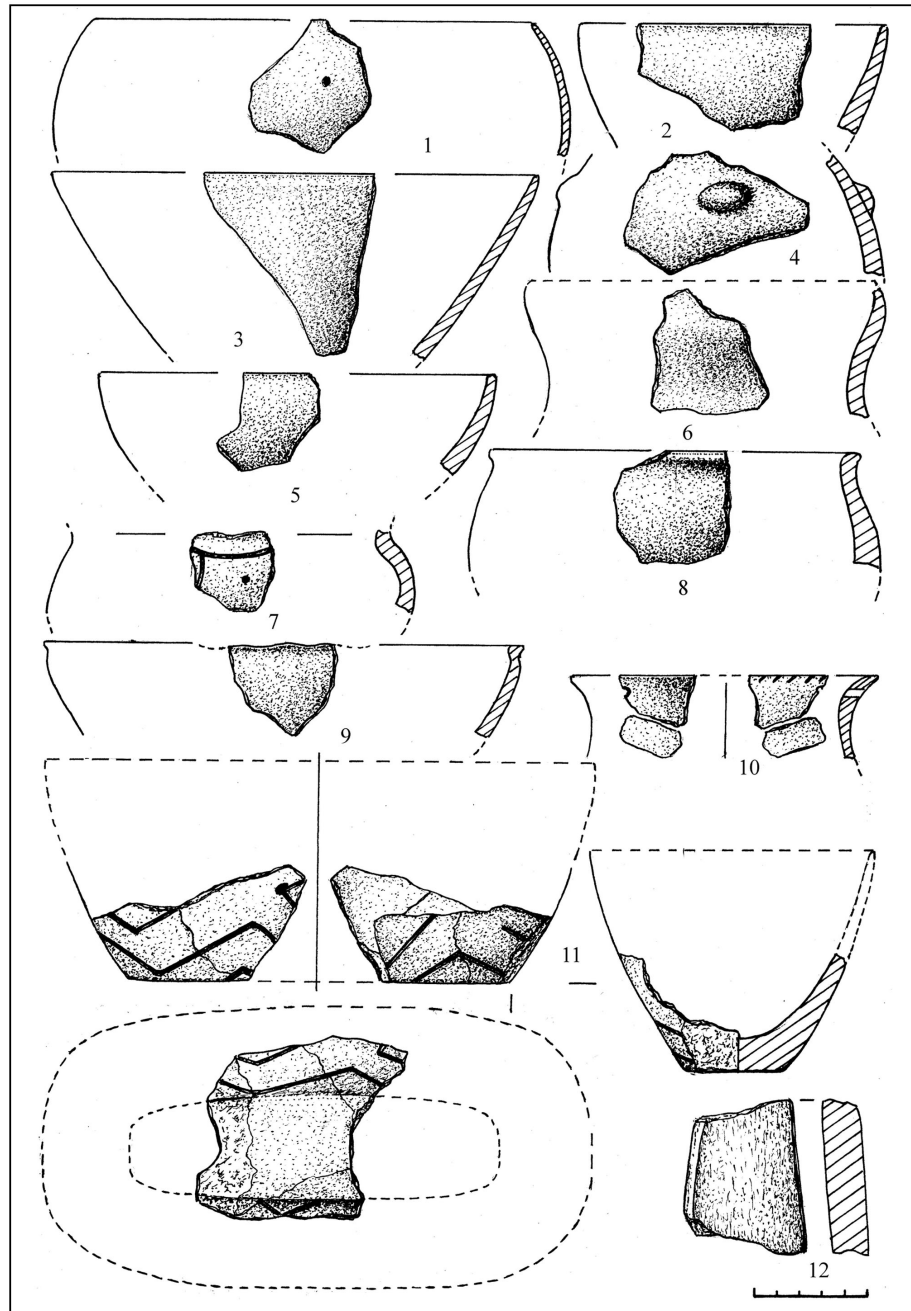

Рис. 6. Підберізіці – “Лазки”. 1–11 – кераміка; 12 – виріб з каменю.

Fig. 6. Pidberiztsi – “Lazky” 1–11 – ceramics, 12 – stone artifact.

Два артефакти: однобічно ретушований поздовжньо-поперечний відщеп (ретуш дрібнозубчаста, часткова, з обох площин) – $30 \times 37 \times 9$ мм (рис. 1, 9) та двобічно ретушований безсистемний відщеп (ретуш мікрозубчаста, часткова, зі спинки) – $25 \times 18 \times 4$ мм (рис. 4, 2) доцільно пов'язувати з культурами городоцько-здовбицькою або ранньоскіфського часу.

На обстеженій території виявлені фрагмент стінки посудини пізнього середньовіччя, уламок точильного бруска з коричневого дрібнозернистого пісковика – 70×45–53×17 мм (рис. 6, 12) і уламок відростка рогу зі слідами обрубів на кінцях.

Матеріали, здобуті у заповненні об'єкта, зокрема з **квадрату А-1** (глибина 0,80–1,05 м), становлять закритий комплекс, що належить, переважно, до культури лінійно-стрічкової кераміки.

Столовий посуд.

Лійчастоподібні миски з помірно опуклими стінками – 2 екз. представлені уламками вінець з товщиною 0,7 см і діаметром 10 см та, відповідно, 0,8 см і 16 см (рис. 8, 10) сіро-жовтого кольору (злам аналогічного забарвлення), що були обличковані темно-сірим ангобом.

Опуклобокі (напівсферичні) миски – 2 екз. Уламок верхньої частини товщиною 0,2–0,4 см і діаметром 20 см. Поверхні покриті темно-сірим ангобом. Глиняна маса – світло-сіра. Наявний орнамент у вигляді відтиска овального штампа (рис. 6, 1).

Уламок обличкованих темно-сірим ангобом вінець товщиною 0,4–0,7 см і діаметром 12 см. Декор передано з'єднаними між собою горизонтальною канелюрою і овальним відбитком (рис. 8, 2).

Уламок верхньої частини чаші світло-сірого кольору товщиною 0,5–0,7 см і діаметром 14 см, відбитий край якого був невисоким із незначним нахилом назовні. Глиняна маса аналогічного забарвлення. Орнамент представлений з'єднаними під прямим кутом канелюрами і відбитком овального штампа (рис. 6, 7).

Фрагмент стінки опуклобокої посудини (типологічне визначення проблематичне) сіро-жовтого кольору, з марками на дотик поверхнями, товщиною 0,6–0,7 см і діаметром 16 см.

Нижня частина опуклобокої посудини з лискучою зовнішньою поверхнею чорного кольору. Внутрішня поверхня покрита сірим ангобом. Глиняна маса – світло-сіра. Діаметр денця становить 6 см, його товщина і стінки, відповідно, – 0,5 та 0,4 см.

Кухонний посуд.

Лійчастоподібні миски з помірно опуклими стінками – 4 екз.

Уламок верхньої частини товщиною 0,5–0,9 см і діаметром 20 см. Глиняна маса – сіро-жовтого кольору, поверхні маркі на дотик.

Уламок вінець товщиною 0,6–1,0 см і діаметром 24 см. Глиняна маса і поверхні – сіро-жовтого кольору, поверхні маркі на дотик.

Уламок вінець товщиною 0,7 см і діаметром 20 см. Сірі, як і глиняна маса, поверхні були обличковані темно-сірим ангобом.

Уламок вінець товщиною 1,1 см і діаметром 26 см. Глиняна маса і поверхні – світло-сіро-жовті. З них зовнішня – обличкована темно-сірим ангобом (рис. 3, 3).

Опуклобокі миски – 3 екз.

Уламок верхньої частини товщиною 0,8 см і діаметром 20 см. Глиняна маса – чорна. Зовнішня поверхня – сіро-жовта із залишком світло-коричневого ангобу. На внутрішній стороні він має сірий колір (рис. 2, 5).

Уламок вінець товщиною 0,8 см і діаметром 12 см. Сіро-жовті поверхні були обличковані світло-коричневим ангобом (рис. 2, 6).

Уламок верхньої частини товщиною 0,5 см і діаметром 14 см. Глиняна маса та поверхні цеглясті, маркі на дотик. На них є залишки темно-сірого ангобу. Композиція орнаменту складається з канелюри і відбитка овального штампа (рис. 2, 4).

Чаші – 2 екз.

Уламок незначно потовщених та округлих вінець товщиною 0,8–1,2 см і діаметром 20 см. Поверхні, на яких лишились сліди сірого ангобу, мають, як і глиняна маса, сіро-жовте забарвлення (рис. 6, 8).

Уламок верхньої частини товщиною 0,7–1,1 см і діаметром 16 см. Глиняна маса – світло-коричнева. Поверхні – сіро-жовті. Зовнішня – обличкована сірим ангобом (рис. 7, 5).

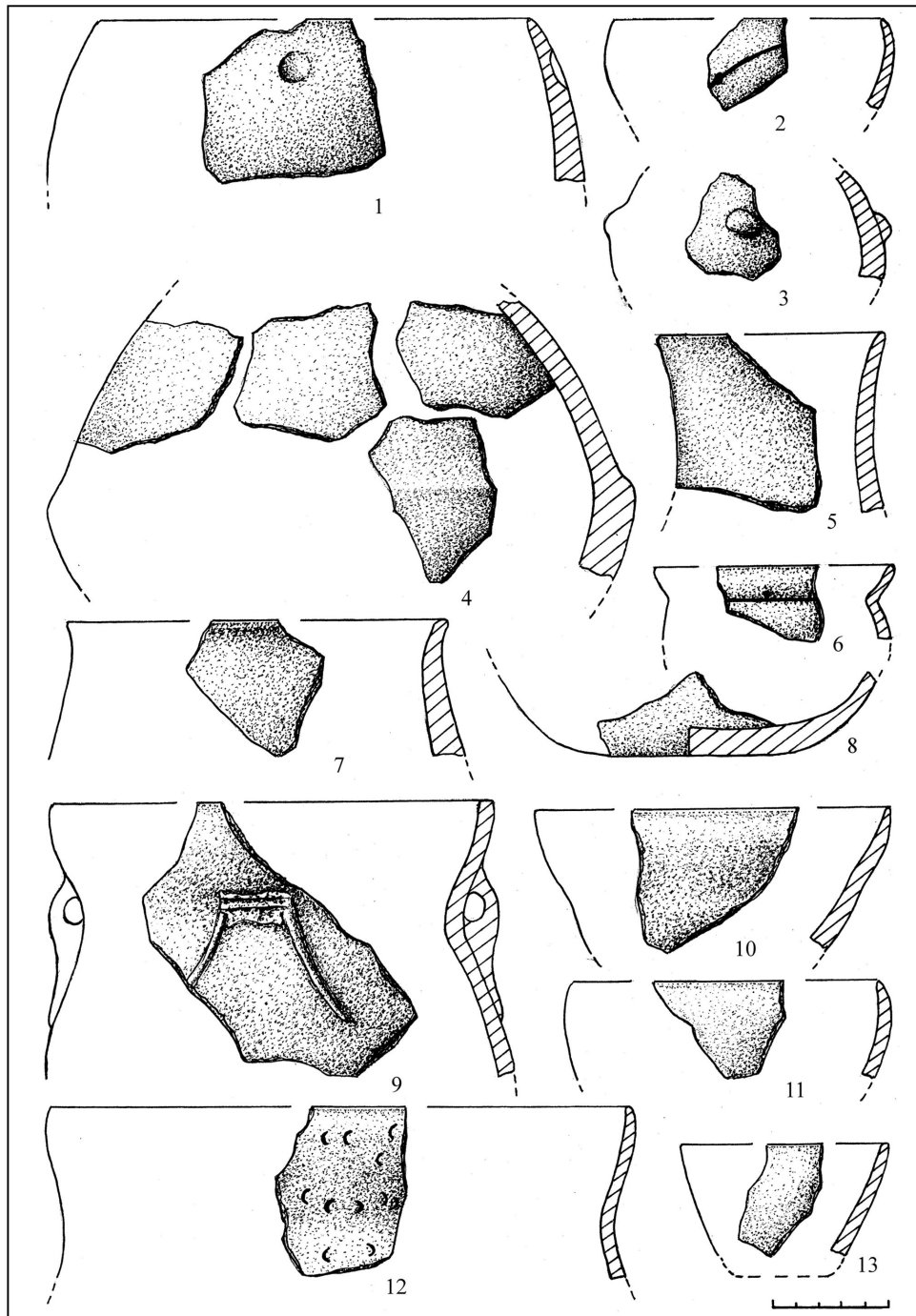

Рис. 8. Підберізіці – “Лазки”. Кераміка.

Fig. 8. Pidberiztsi – “Lazky”. Ceramics.

Горщики – 5 екз.

Уламок верхньої частини (край вінець відбитий) товщиною 0,7–1,2 см і діаметром 18 см. Поверхні – сіро-жовті, шерехаті на дотик. Глиняна маса – чорна (рис. 7, 8).

Уламок верхньої частини товщиною 0,6 см з опуклобокою горловиною і діаметром 16 см. Глиняна маса – чорна. Поверхні покриті сірим ангобом (рис. 6, 6).

Уламок верхньої частини товщиною 0,7 см і діаметром 26 см з видовженою і помірно опуклою горловиною та незначно загнутим до середини краєм. Глиняна маса – чорна. Поверхні

обличковані сірим ангобом. На верхній з них є вертикально нанесені нігтьові вдавнення (рис. 8, 12).

Уламок горловини товщиною 0,7–1,0 см і діаметром 22 см. Поверхні і глиняна маса – цеглястого кольору (рис. 5, 5).

Уламок верхньої частини з лійчастоподібною невисокою горловиною товщиною 0,7 см, заокруглений край якої має діаметр 12 см. Глиняна маса – чорна. Поверхні покриті темно-сірим ангобом. На стику горловини з плічками проходить вузька канелюра, над якою – відбиток овального штампа (рис. 8, 6).

Фрагменти стінок опуклобоких посудин – 14 екз.

Товщина знахідок коливається в межах 0,8–1,3 см. Зовнішні поверхні мають сірий (2 екз.) і сіро-жовтий (12 екз.) колір. З них дев'ять були обличковані темно-сірим ангобом. Глиняна маса – чорна, з домішкою подрібненого шамоту і органіки.

Три екземпляри прикрашені овальними у плані наліпками діаметром 1,4–2,0 см (рис. 8, 3), 1,5–2,5 см (рис. 6, 4) та 2,3–2,5 см (рис. 7, 3), висота яких – від 0,5 до 1,5 см.

Уламок нижньої частини опуклобокої посудини, у якої діаметр денця складає 10 см при товщині 1,3 см (у частково збереженої стінки цей показник дорівнює 0,4 см). Поверхні – сіро-жовті зі слідами темно-сірого ангобу. Маса – чорна, з домішкою подрібненого шамоту і органіки (рис. 8, 8).

До цієї культури зараховані: нижня частина поздовжньо-первинної пластини – 33×14×4 мм; двобічно ретушована нижня частина поздовжньої пластини (ретуш дрібнозубчаста, суцільна, на лівій окрайці – з черевця, на правій – зі спинки) – 32×16×4 мм (рис. 3, 10) і однобічно ретушована нижня частина ребристо-поздовжньої пластини (ретуш мікрозубчаста, часткова, зі спинки) – 40×14×3 мм (рис. 3, 15).

Знахідки інших культур з квадрата А-1 нечисельні, зокрема до маліцької належить фрагмент стінки посудини сірого кольору товщиною 1,0 см (внутрішня поверхня і злам – чорні) з ребристим переломом тулуба, а до лійчастого посуду – уламок вінець миски з прямим краєм діаметром 36 см і товщиною 0,9 см із світло-сіро-жовтими поверхнями (глиняна маса – чорна), згладженими до легкого полиску, а також фрагмент горловини посудини (горщик?) товщиною 0,7 см, з помірно лискучими зовнішньою та внутрішньою поверхнями, відповідно, світло-сіро-жовтого і чорного кольорів.

Крім них знайдені уламок петельчастої ручки із заокругленими краями шириною 2,8 см і товщиною 0,7–0,8 см, що залишився, очевидно, від кухлика сіро-жовтого кольору зі слідами темно-сірого ангобу (рис. 3, 4); уламок верхньої частини опуклобокої (напівсферичної) чорної миски діаметром 28 см і товщиною 0,8 см з лискучою внутрішньою поверхнею. Ці вироби пов'язані з черепинсько-лагодівською групою культури ранньоскіфського часу.

Культурно-хронологічна приналежність двох крем'яних артефактів з квадрата А-1 проблематична. Ними є сколи з ударної площадки – 18×22×4 мм і сторони зняття – 47×35×11 мм одноплощинних нуклеусів.

Тут трапились рештки фауни – 4 екз. (уламки ребра і трубчастих кісток та хребців), що зазнали дії вогню.

Речовий матеріал з **квадрату А-2** пов'язаний з культурою лінійно-стрічкової кераміки.

Одноплощинний призматичний нуклеус з торцеподібним способом відокремлення пластин-заготовок – 35×52×26 мм (рис. 1, 1). Невелика за розмірами пряма ударна площадка сформована декількома сколами, негативи яких направлені від сторони зняття. Артефакт спродуковано на уламку верхньої частини одноплощинного нуклеуса (не надається до конкретного типологічного визначення), про що свідчать частково уціліла ударна площадка і три негативи від сколотих пластин.

Фрагмент одноплощинного нуклеуса із залишком жовтої кірки – 19×14×8 мм.

Уламок верхньої частини столової лійчастоподібною миски товщиною 0,6–0,9 см і діаметром заокруглених та потоншених вінець 18 см (рис. 7, 7). Глиняна маса – сіро-жовта. Поверхні обличковані темно-сірим ангобом.

Уламок нижньої частини столової опуклобокої посудини (миска?) діаметром 20 см з товщиною стінки 0,8 см і денця (профіль неповний) товщиною близько 1,5 см. Зовнішня поверхня покрита темно-сірим ангобом. На ній є декор у вигляді дугоподібної канелюри і поодиноких округлих вдавлень (рис. 7, 11).

Фрагмент стінки столової посудини (миска?) товщиною 0,8 см. Глиняна маса і внутрішня поверхня – чорні, а зовнішня, сіро-жовтого кольору, покрита темно-сірим ангобом.

Уламок верхньої частини кухонної лійчастоподібної миски товщиною 0,5 см, що закінчується потовщенням до 0,7 см вінцем із загостреним краєм діаметром 18 см (рис. 7, 9). Глиняна маса – сіра. Ангобовані поверхні – темно-сірого кольору. З цією посудиною пов'язаний фрагмент стінки, а інший має відношення до горщика товщиною 1,2 см з діаметром тулуба 16 см. Зовнішня поверхня знахідки – сіро-жовта. На ній частково зберігся темно-сірий ангоб з орнаментом у вигляді дугоподібної і прямої канелюри та відбитками округлого штампа. Внутрішня поверхня і глиняна маса – чорні.

В цій частині розкопу знайдені зуб, фрагмент лопатки і кісточка кінцівки, що, ймовірно, належать свині.

Квадрат Б-1 – це прирізка до розкопу 1, зроблена для повноцінного обстеження господарської споруди. Разом з квадратом А-1 вони становлять єдиний закритий комплекс. Серед здобутого тут рухомого матеріалу кількісно переважають знахідки культури лінійно-стрічкової кераміки, що представлені столовим і кухонним посудом.

До першого з них віднесені.

Уламок верхньої частини горщика цеглястого кольору товщиною 0,6–1,0 см і фрагмент вінець діаметром 10 см, на якому частково уцілів світло-коричневий ангоб.

Уламок верхньої частини опуклобокої миски товщиною 0,7 см із загнутим до середини потоншеним та заокругленим вінцем з діаметром 14 см. Поверхні і глиняна маса – сіро-жовті. Виріб мав ангоб дещо світлішого забарвлення (рис. 8, 11).

Уламок вінець лійчастоподібної миски з помірно опуклим тулубом товщиною 0,7 см і діаметром 16 см (рис. 2, 18).

Уламок верхньої частини аналогічної за типом посудини товщиною 0,9 см з незначно відігнутих назовні краєм вінець і діаметром 16 см. Поверхні – світло-сірі, згладжені до легкого полиску. Глиняна маса такого ж кольору (рис. 7, 2).

Уламок (повнопрофільний) опуклобокої миски недбалого ліплення товщиною 0,9 см із загнутим до середини і заокругленим краєм і діаметром 5,5 см. Денце, очевидно, було опуклим. Поверхні і глиняна маса – сіро-жовті, маркі на дотик (рис. 2, 14).

Уламок вінець лійчастоподібної миски товщиною 0,8–1,0 см з рівно зрізаним краєм і діаметром 18 см. Поверхні та глиняна маса забарвлені у сіро-жовтий колір.

Верхня частина опуклобокої посудини (миска?) із нахиленими до середини стінками товщиною 1,2–1,5 см, діаметр максимальної окружності якої становить 26 см. У профілі вона була ребристою. При переході до нижньої частини на стінці тулуба змодельовано скошений уступ. На поверхнях цеглястого кольору лишились залишки світло-коричневого ангобу (рис. 8, 4).

Сім фрагментів стінок посудин сіро-жовтого кольору товщиною 0,8–1,1 см. З-поміж них один вкритий світло-коричневим ангобом і має діаметр 20 см. На його максимально опуклій частині наявний овальний у плані наліп розміром 3×4 см і висотою 1,5 см. По його середині проходить дугоподібний у профілі жолобок шириною до 1,5 см (рис. 1, 12).

Більш кількісна кухонна кераміка, склад якої визначають такі знахідки.

Уламок вінець посудини (горщик?) з прямим краєм діаметром 22 см і шириною 1,2 см, що декорований трьома рядами вдавлень, нанесених гострокінцевим штампом під кутом. Товщина стінки тулуба становить 0,8 см. Поверхні – сіро-жовті, згладжені, шерехаті на дотик. Глиняна маса – чорна з домішкою піску, мікрочасточок шамоту і органіки. Під зрізом горловини проходять дві хвилясті канелюри, над якими нанесено третю у вигляді короткого відрізка (рис. 3, 5).

Уламок вінець горщика товщиною 0,8 см з невисокою опуклою, у профілі горловиною і потоншеним гострокінцевим краєм з діаметром 14 см. Поверхні і глиняна маса – сіро-жовті (рис. 1, 14).

Уламок верхньої частини опуклобокої (напівсферичної) миски сіро-жовтого кольору товщиною 1,3 см, покритої сірим ангобом (зберігся частково), з діаметром вінець 24 см. На ній, як елемент декору, є округла ямка. Внутрішня поверхня горбкувата (рис. 8, 1).

Уламок вінець чаші товщиною 0,8 см з відігнутим назовні заокругленим краєм діаметром 16 см. Поверхні і глиняна маса – сіро-жовтого кольору (рис. 2, 2).

Уламок верхньої частини опуклобокої миски товщиною 1,2 см з діаметром потоншеного і заокругленого краю вінець 20 см. Поверхні – сіро-жовті, згладжені, шерехаті на дотик. Злам чорного кольору (рис. 7, 1).

Уламок денця сіро-жовтого забарвлення діаметром близько 14 см і товщиною 1,7 см. Посередині воно незначно увігнуте, а його перехід в стінку корпусу заокруглений.

Вісім фрагментів стінок сіро-жовтого кольору товщиною 0,8–1,8 см, один з яких діаметром 18 см орнаментовано двома роз'єднаними між собою відрізками горизонтальних канелюр (рис. 1, 11).

На цій ділянці розкопу були виявлені окремі знахідки кераміки, що належать до пізніших в часі періодів заселення території пам'ятки.

З маліцькою культурою пов'язані фрагмент стінки опуклобокої посудини сіро-жовтого кольору товщиною 0,8 см, у якого внутрішня поверхня і глиняна маса чорні, а також уламок верхньої частини лійчастоподібної миски сірого кольору товщиною 0,7 см і діаметром 22 см (рис. 6, 3).

До культури лійчастого посуду належать уламок вінець горщика сіро-жовтого кольору товщиною 1,0 см і з косо зрізаним донизу краєм діаметром 26 см (рис. 1, 15) та фрагмент стінки аналогічного забарвлення товщиною 0,9 см і діаметром 18 см. У нього внутрішня поверхня і глиняна маса чорні.

Городоцько-здовбицька культура представлена бочком посудини сіро-коричневого кольору товщиною 0,5–0,6 см і діаметром 14 см. У глиняній масі, окрім піску, наявні дрібні фракції жорстви (сірий і сіро-рожевий кварцит).

Зубрицьку культуру репрезентують такі знахідки.

Три фрагменти стінок посудин сірого, сіро-жовтого і чорного забарвлення товщиною 0,8–1,1 см.

Уламок вінець горщика світло-сірого кольору товщиною 0,9 см з незначно відігнутим назовні краєм і діаметром 21 см. Глиняна маса аналогічного забарвлення має подрібнений шамот і органіку (рис. 1, 7).

Уламок верхньої частини широкогорлого горщика з нахиленими до середини стінками горловини товщиною 1,4 см і діаметром незначно відігнутих назовні невисоких вінець 18 см. Злам – двошаровий, зовнішня поверхня – сіро-жовта, згладжена, тріщинувата, внутрішня – сіра, горбкувата. У глиняній масі домішки органіки та подрібненого шамоту (рис. 8, 7).

В квадраті Б–1 знайдені уламок вінець кружальної, датованої XIV–XV ст., посудини сіро-жовтого кольору товщиною 0,5 см і діаметром 38 см (рис. 1, 6), та остеологічні матеріали: уламок лопатки, три сколи з кінцівки і два зуби, що залишились, ймовірно, від дорослої свійської свині.

Із заповнення споруди здобуті такі артефакти.

Нижня частина виготовленого із темно-сірого сланцю долітця підпрямокутної форми з напівовальним перетином і дбайливо зашліфованою поверхнею – 30×13×6 мм (рис. 1, 3).

Кінцевий скребок на середній частині поздовжньо-первинної пластини – 35×13×3 мм, круте лезо якого сформоване нанесенням дрібно- і середньофасеткової лускоподібної ретуші, а один з бічних країв якого підправлено з обох площин її мікрозубчастим різновидом у частковий спосіб (рис. 1, 5).

Серед кількісно незначної фрагментарної кераміки з об'єкта переважає столовий посуд з такими його знахідками.

Насамперед, на увагу заслуговує уламок лійчастоподібної миски з помірно опуклими стінками товщиною 0,6 см (уціліло близько половини висоти), що за формою була овальною, з діаметром вінець, ймовірно, 25×10 см. Денце обличкованої темно-сірим ангобом посудини плоске, товщиною 1,4 см і шириною біля 4,5 см. Стінки довкола декоровані зигзагоподібними канелюрами (на куті однієї з них наявний овальний відбиток штампа), які вкладаються у три ряди. Глиняна маса світло-сіра (рис. 6, 11).

Лійчастоподібні миски (представлені чотирма уламками) з такими показниками товщини і діаметрів вінець: 0,8 і 12 см (рис. 6, 5), 0,6 і 22 см (рис. 5, 3), 0,8 і 24 см (рис. 1, 10) та 0,9 і 32 см (рис. 1, 2). Другий з них обличкований світло-коричневим ангобом, а два останні покриті його сірим різновидом. Загалом, їхні поверхні сіро-жовті з глиняною масою аналогічного забарвлення.

Уламок нижньої частини опуклобокої посудини товщиною 0,8 см, плоске денце якої, товщиною 1,6 см, має діаметр 6 см. Глиняна маса – цеглястого кольору. Поверхні були вкриті темно-сірим ангобом, що зберігся частково.

Фрагмент стінки горщика сіро-жовтого кольору товщиною 0,8–1,0 см і діаметром 14 см, поверхні якого обличковані темно-сірим ангобом (рис. 3, 6).

Кухонну кераміку з об'єкта репрезентують два уламки нижніх частин опуклобоких посудин. Перша з них, сіро-жовтого кольору з товщиною 0,8 см, має незначно увігнуте по центру плоске денце діаметром 8 см і товщиною до 1,4 см (рис. 7, 12). У другій денце було опуклим з товщиною до 1,5 см. Поверхні обличковані сірим ангобом. На знахідці простежений орнамент у вигляді двох відбитків округлого штампа (рис. 7, 13).

Цей речовий комплекс доповнюють рештки фауни (уламки кінцівки і ребра), що належать, очевидно, ВРХ і набули чорного забарвлення від дії вогню.

Розкоп 2 закладено в південній частині пам'ятки між берегом ставу та меліоративним каналом.

В культурному шарі **квадрату А-1** виявлено такі матеріали культури лінійно-стрічкової кераміки.

Однобічно ретушована верхня частина поздовжньої пластини із залишком жовтої кірки (ретуш мікрозубчаста, зі спинки) – 31×17×2 мм (рис. 2, 9).

Уламок верхньої частини столової чаші товщиною 0,5 см і увігнутим до середини та відхиленим назовні краєм вінець діаметром 6 см. Поверхні і глиняна маса сіро-жовті. Посудина декорована двома вертикально нанесеними дугоподібними канелюрами, у полі між якими є відбитки округлого штампа. На зовнішній поверхні прослідковуються залишки темно-сірого ангобу (рис. 3, 16).

Уламок вінець столової лійчастоподібної миски товщиною 0,3–0,5 см з помірно округлим тулубом, потоншений і незначно відігнутий назовні край якого має діаметр 8 см. Глиняна маса чорна. Поверхні обличковані ангобом цеглястого кольору (рис. 3, 12).

Шість фрагментів сіро-жовтих стінок столових посудин товщиною 0,5–0,8 см. Чотири з них покриті темно-сірим, а один – світло-коричневим ангобом. В однієї знахідки зовнішня поверхня лискована. Дві боковини орнаментовані у вигляді вертикально нанесених овальних відбитків (рис. 5, 11) і нігтьових вдавлень на максимально опуклій частині тулуба (рис. 5, 1).

Уламок верхньої частини лійчастоподібної миски з опуклими стінками товщиною 0,6–0,8 см і діаметром вінець 10 см. Помірно лискучі поверхні обличковані темно-сірим ангобом. Глиняна маса – чорна (рис. 5, 10).

До маліцької культури зараховані: уламок вінець лійчастоподібної миски товщиною 0,4 см і діаметром 12 см, поверхні якого світло-сірі, помірно лискучі, глиняна маса – чорна (рис. 2, 15); чотири фрагменти стінок сіро-жовтого кольору товщиною 0,7–0,8 см з чорним зламом, в одного з яких ребристий профіль.

Чотири знахідки належать до культури лійчастого посуду.

Уламок верхньої частини амфори чорного кольору, помірно опукла горловина якої діаметром 20 см має товщину 0,9 см (у стінки тулуба вона становить 0,7 см). Вушко збереглось частково у вигляді пружкоподібних виступів, що плавно переходять у корпус. Ширина вушка не перевищує 3 см.

Фрагмент незначно опуклої горловини горщика із помірно лискучою сіро-жовтою поверхнею товщиною 0,9 см і діаметром близько 40 см. Внутрішня поверхня і глиняна маса чорні.

Уламок денця посудини діаметром 9 см і товщиною 1,4 см. Товщина її стінок складає 1,2 см. Забарвлення і спосіб обробки поверхні, а також колір глиняної маси, аналогічні до попередньо описаного артефакту.

Уламок колінчастої ручки шириною 2,8 см і товщиною 1,0–1,3 см (рис. 3, 7).

З черепинсько-лагодівською групою культури ранньоскіфського часу пов'язаний уламок вінець горщика з відігнутим назовні і потовщеним до 0,7 см краєм діаметром 14 см, на внутрішній поверхні якого є скошено-прямі вдавлення шириною до 0,3 см. Товщина стінки тулуба становить 0,5 см. Зовнішня поверхня посудини чорна, внутрішня – сіро-жовта. У глиняній масі підвищений вміст піску (рис. 6, 10).

До зубрицької культури зараховані чотири стінки ліпного посуду сіро-жовтого кольору із загладженими поверхнями (один екземпляр із слабо рельєфним рустом), що мають органіку і подрібнений шамот, а також уламок (нижня частина) масивного пряслиця, ймовірно, усічено-конусоподібної форми з опуклими у профілі стінками. Висота виробу 2,7 см, товщина 1,2–1,5 см, діаметр 6 см. Його поверхня сіро-жовта, а глиняна маса аналогічного кольору, містить подрібнений шамот (рис. 3, 13).

У **квадраті А-2** виявлено дев'ять знахідок. Дві з них належать до культури лінійно-стрічкової кераміки. Це уламок верхньої частини кухонної лійчастоподібної миски товщиною 0,4–0,9 см і діаметром 12 см, зовнішня поверхня якого сіро-жовтого кольору (забарвлення внутрішньої і глиняної маси ідентичні), що прикрашена радіально нанесеними прямими канелюрами і овальним відбитком (рис. 5, 7), а також фрагмент стінки (перепалений) столової опуклобокої посудини товщиною 0,7 см і діаметром 20 см.

Маліцьку культуру представляють уламок вінець лійчастоподібної миски сіро-жовтого кольору (злам чорний) товщиною 0,8 см і діаметром 30 см (рис. 2, 12) та чотири фрагменти стінок посудин сірого, сіро-жовтого і цеглястого кольорів товщиною 0,6–1,3 см.

Городоцько-здовбицьку культуру репрезентує уламок боковини із світло-коричневою зовнішньою і темно-сірою внутрішньою поверхнями з домішками у глиняній масі подрібненого шамоту та жорстви (сірий кварц), а ранньоскіфського часу (черепинсько-лагодівська група) – аналогічний артефакт чорного кольору товщиною 0,6 см із вмістом подрібненого шамоту і світло-сірого вапняку (мергель).

Квадрат А-3. Рухомий матеріал з цієї частини розкопу належить до шести культурно-хронологічних горизонтів.

Культуру лінійно-стрічкової кераміки характеризують уламок верхньої частини кухонної лійчастоподібної миски з опуклими стінками товщиною 0,7 см і діаметром вінець 19 см, (рис. 5, 9), обличкованої сірим ангобом два фрагменти бочків кухонних посудин сірого кольору товщиною 0,9 см і 1,0 см та стінка столової посудини сіро-жовтого кольору товщиною 0,8–1,1 см.

Маліцька культура представлена уламком вінець лійчастоподібної миски цеглястого кольору товщиною 0,6 см і діаметром 22 см з хвилястим та незначно відхиленням назовні краєм (рис. 6, 9); уламок максимально опуклої частини тулуба ребристої миски сіро-жовтого кольору товщиною 0,7–1,2 см і діаметром 22 см, що орнаментована на переломі трьома горизонтальними рядами скошено-овальних вдавлень (рис. 5, 8) і шістьма фрагментами стінок посудин сіро-жовтого кольору товщиною 0,6–1,2 см і з чорним зламом.

Знайдено стінки посудини сіро-жовтого кольору з помірно лискучою зовнішньою поверхнею товщиною 1,1 см і діаметром 24 см, яка належить до культури лійчастого посуду.

Дещо більший за кількістю речовий комплекс городоцько-здовбицької культури. Його склад визначають такі знахідки.

Уламок вінець горщика сіро-жовтого кольору товщиною 0,5 см з відігнутим назовні краєм і діаметром 12 см. Глиняна маса темно-сіра, з домішкою подрібненого шамоту і жорстви (світло-сірий кварцит). На зовнішній поверхні, яка, ймовірно, була покрита ангобом, є орнамент у вигляді двох рядів з відбитками “шнура” – горизонтального і скошеного (рис. 4, 14).

Уламок вінець горщика товщиною 0,6 см з прямим, розширеним до 0,7 см краєм діаметром 12 см. Злам двошаровий. Зовнішня поверхня сіро-жовта, внутрішня – сіро-коричнева. У глиняній масі – домішка подрібненого шамоту і світло-сірого кварциту (рис. 4, 15).

Уламок горловини амфори з вертикальними стінками товщиною 0,7 см і діаметром 12 см з частково збереженою петельчастою ручкою. Зовнішня поверхня обличкована сіро-жовтим ангобом. Глиняна маса (домішка піску, подрібненого шамоту та кварциту) і внутрішня поверхня – чорного кольору, на якій паралельно нанесені подвійні дугоподібні борозенки, що під кутом стикаються між собою (рис. 7, 4).

Фрагмент стінки посудини товщиною 0,6 см і діаметром 24 см. Злам двошаровий: зовнішній забарвлений у світло-коричневий, а внутрішній – у сіро-коричневий кольори. Глиняна маса має подрібнені шамот і сіро-рожевий кварцит.

Черепинсько-лагодівську групу культури ранньоскіфського часу представляють три фрагменти стінок посудин чорного кольору товщиною 0,6–0,9 мм і уламок вінець горщика цеглястого забарвлення товщиною 0,8 см з відігнутими назовні і потовщеним краєм з діаметром 19 см, під яким, як елемент декору, є округлий отвір (рис. 2, 17). До складу глиняної маси цих знахідок входять пісок і подрібнений шамот.

Із зубрицькою культурою пов'язані уламок вінець горщика сіро-жовтого кольору товщиною 1,0 см і діаметром 24 см та п'ять фрагментів стінок посудин товщиною 1,0–1,4 см сіро-жовтого і сіро-коричневого забарвлення з домішкою у глиняній масі подрібненого шамоту та органіки.

Зібраний у секторі речовий матеріал доповнюють крем'яні артефакти: уламок конкреції – 87×69×46 мм (одна з його площин покрита жовтою кіркою) із обробленим по краю пересічно нанесеною крупнофасетковою лускоподібною ретушшю, середня частина поздовжньої пластини – 25×24×6 мм, а також зуб (ікло) і чотири фрагменти розколотих кісток тварин.

За результатами досліджень можна зробити такі висновки:

1) на поселенні в урочищі “Лазки” простежуються декілька культурно-хронологічних горизонтів – культури лінійно-стрічкової кераміки, маліцька культури, пізнього періоду трипільська (етап С/II), лійчастого посуду, городоцько-здовбицької культури, черепино-лагодівської групи ранньоскіфського часу, зубрицька та давньоруського періоду (XI–XIII ст.);

2) горизонт культури лінійно-стрічкової кераміки кількісно переважає і репрезентований багатим інформативним комплексом знахідок;

3) в квадратах А-1 та В-1 розкопу 1 виявлено археологічний об'єкт у вигляді заглибленої ями овальної форми (господарська яма або вогнище), який за наявними знахідками належить до культури лінійно-стрічкової кераміки;

4) верхні ґрунтові нашарування розкопів 1 та 2 до глибини 0,30–0,40 м значно зруйновані земляними роботами і мають незначну кількість археологічних матеріалів поряд з великою кількістю будівельного та іншого сміття, яке залишилось в результаті будівництва ставу та прокладення меліоративних каналів; в нижній частині розкопів від глибини 0,30 м до 1,10 м залягає культурний шар поселення у захованому стані.

Таким чином, рятівними розкопками на багатошаровій пам'ятці в урочищі “Лазки” поблизу с. Підберізці, незважаючи на відносно невелику за площею дослідження її частину, вдалось зібрати чисельний за кількістю речовий матеріал, що розкриває історію заселення мікрорегіону від доби неоліту до раннього середньовіччя.

Певну наукову цінність становлять артефакти культури лінійно-стрічкової кераміки, які збагатили джерелознавчу базу для вивчення общин цієї спільноти в басейні річки Маруньки, що лишили сліди свого перебування в околицях Підберізців (урочище "Підлужжя"), а також у Винничках і Гончарах [Конопля, 2009, с. 92–94; Пелещишин, 1999, с. 66].

ЛІТЕРАТУРА

Бандрівський М.С.

- 1991 Поселення ранньобронзового періоду в урочищі "Лазки" поблизу Винник // Археологічні дослідження Винниківського історико-краєзнавчого музею за 1991 рік. – Винники. – С. 15–38.

Білас Н., Конопля В., Тимець І.

- 2008 Археологічні дослідження в урочищі "Лазки" поблизу Винник // Наукові студії. Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Винники: ЛА "Піраміда". – Вип. 1. – С. 68–78.

Конопля В.

- 1998 Класифікація крем'яної сировини заходу України // Наукові студії. Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Винники: ЛА "Піраміда". – Вип. 7. – С. 139–157.
2009 Багатощарова пам'ятка Гончари поблизу Львова // Наукові студії Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – Винники: ЛА "Піраміда". – Вип. 7. – С. 91–118.

Пелещишин М.А.

- 1991 Неолітичне поселення біля м. Винники // Археологічні дослідження Винниківського історико-краєзнавчого музею. – Винники. – С. 3–14.
1999 Стародавні племена Східнокарпатського регіону за доби неоліту // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат. – Львів. – Т. 1. – С. 59–74.

Природа Львівської області

- 1972 Природа Львівської області. – Львів: Вища школа. – 151 с.

Справочник по петрографии Украины

- 1975 Справочник по петрографии Украины. – Киев: Наук. думка. – 579 с.

**Natalia BILAS, Alexander SILAYEV,
Yuri PLEKHANOV, Vitalij KONOPLJA**

RESEARCH OF MULTILAYERED SITE OF PIDBERIZTSI – "LAZKY"

Archaeological expedition of the Museum of Local History of Vynnyky has conducted excavations in 2011 on the known archaeological site in the locality "Lazky" near village Pidberiztsi (Pustomyty district, L'viv region). Two ditches on the area of 22 square meters had unearthed interesting artifacts. Entire household structure was discovered filled with numerous findings. Majority of them were remains of pottery linked with different cultures: Linear Band Pottery culture, Malitska culture, Funnel Beaker culture, Gorodok-Zdovbytsia culture, culture of Early Skythian times, Zarubynets culture and of Ancient Rus' (11th–13th centuries).